

Groningse
plaatsnamen
verklaard

Groningse plaatsnamen verklaard

Reeks Nederlandse plaatsnamen
deel 2

Gerald van Berkel

Schrijver: Gerald van Berkel

Kaart omslag: H. Hondius (1639) Groninga Dominium.

La province de Groningue, *Le nouveau theatre du
Monde*, <http://irs.ub.rug.nl/ppn/126728399>

Met dank aan de Afdeling Bijzondere Collecties RUG

ISBN: 9789463183321

© 2016 Gerald van Berkel, Amstelveen

Ten geleide

Voor u ligt *Groningse plaatsnamen verklaard*, het tweede deel uit de reeks Nederlandse plaatsnamen. Deze reeks is gebaseerd op de in een periode van tien jaar volledig nieuw opgebouwde materiaalverzameling van Nederlandse toponiemen en hun attestaties (oude vermeldingen) in historische bronnen. Inmiddels omvat het corpus meer dan 10.000 toponiemen en circa 35.000 attestaties. De gehanteerde opzet is vergelijkbaar met die van *Nederlandse plaatsnamen. Herkomst en historie* (2006) van Gerald van Berkel en Kees Samplonius. Een van de belangrijkste kritiekpunten op dit werk was het gebrek aan uniformiteit in de verklaringen van de twee auteurs. Om tegemoet te komen aan de kritiek heb ik alle lemma's opnieuw geschreven, waardoor een uniform werk van de hand van één auteur ontstond.

De reeks Nederlandse plaatsnamen is voortgekomen uit de behoefte om als bijproduct van een lezing in Limburg het plaatsnamenmateriaal van die provincie in boekvorm beschikbaar te stellen. *Limburgse plaatsnamen verklaard* werd daarmee het eerste deel van de reeks provincie-uitgaven. Het is de bedoeling dat, volgend op de reeks, een geheel nieuw woordenboek van plaatsnamen inclusief bronvermeldingen het licht zal zien onder de titel *Nederlandse plaatsnamen verklaard*.

Met veel genoegen heb ik aan de totstandkoming van dit boek gewerkt. Ik dank speciaal mijn vrouw Carolien voor het correctie lezen. Dank ook aan Siemon Reeker voor aanvullingen op de uitspraakvarianten van de plaatsnamen. Ik hoop dat u als lezer plezier aan de verzamelde informatie zult beleven.

Gerald van Berkel

Amstelveen
Oktober 2016

Korte nederzettingsgeschiedenis van Groningen¹

In de zesde eeuw voor Christus verschenen de eerste mensen in het Groningse kwelderland. Aanvankelijk verbleven zij alleen zomers in deze gebieden, waar zij hun vee weidden en wat aan landbouw deden. In de herfst trokken zij zich weer terug op de Drentse zandgronden. Niet lang daarna werden de oudste nederzettingen gesticht op de kwelderwal. Om zich te beschermen tegen de invloeden van de zee werden de nederzettingen regelmatig opgehoogd en ontstonden al in de vierde eeuw voor Christus de eerste woonheuvels. Door regelmatige overstromingen trad verzilting van het bouwland op, waardoor de bewoners zich genoodzaakt zagen om van een gemengde bedrijfsvoering over te schakelen op de veehouderij. Omstreeks het begin van de jaartelling groeiden sommige van deze woonheuvels aaneen tot dorpswierden.

De veehandel met de Romeinen bracht voorspoed. De wierden uit deze periode behoren tot de zogenaamde tweede generatie. Rond 800 ontstond door stormvloed de Lauwerszee en het kwelderland kwam opnieuw in de greep van de zee. Vanaf 1000 breidde de bevolking zich sterk uit en werden delen van het kweldergebied door de bouw van dijken tegen het zeewater beschermd. De rond 1200 nieuw gestichte kloostergemeenschappen verzorgden samen met plaatselijke boeren de aanleg van dijken en zijlen, die stapsgewijs door aandijking steeds verder zeewaarts opschoven. Hierdoor ontstonden weg-, dijk- en zijldorpen. In de stroomgebieden van Lauwers, Hunze en Fivel volgden de bedijkingen elkaar in snel tempo op. Het centrum van Groningen werd gedeeltelijk omsloten door de Wolddijk. Door inklinking ontstond een komvorm, een situatie die leidde tot voortdurende wateroverlast. In de periode 14e-15e eeuw ontstond ten koste van het welvarende Reiderland de Dollard, die zijn grootste omvang bereikte rond 1525. Midden 16e eeuw werd de uitbreiding tot staan gebracht en begon men land te herwinnen door inpoldering.

De invloed van de Stad Groningen op de omringende gebieden was groot. De Ommelanden voerden een langdurige strijd om aan de overheersing door de Stad te ontkomen. In de 15^e eeuw verwierf de Stad de rechten over het Oldambt; in 1619 werd Westerwolde aangekocht. De turfhandel werd van groot economisch belang voor de Stad en zij bevorderde de aanleg van kanalen en veenkoloniale nederzettingen in het oosten en zuidoosten van de provincie. Een overzicht van de belangrijkste typen plaatsnamen die door de tijd heen het namenlandschap van Groningen hebben gevormd is

¹ Gedeeltelijk gebaseerd op L. Haquebord en A.L. Hempenius (1990), *Groninger dijken op deltahoogte*.

weergegeven in onderstaande tabel.

Chronologische tabel van Groningse plaatsnaamtijden ²		
Prehistorisch	1a	Een deel der enkelvoudige waternamen en afleidingen daarvan door middel van suffixen: <i>Eems</i> , <i>Hunze</i> en <i>Munte</i>
	1b	Mogelijk een deel van oude, niet samengestelde en etymologisch veelal onzekere namen als <i>Eenum</i> , <i>Obergum</i> , <i>Rottum</i> en <i>Ranum</i>
Vroeg historisch en Vroege Middeleeuwen t/m 10 ^e eeuw	2a	Namen gevormd met <i>-lo</i> 'licht, open bos', zoals <i>Baflo</i> en met <i>-heri</i> 'plaats met zandige rug', zoals mogelijk <i>Eenrum</i>
	2b	Waternamen samengesteld met <i>-aa</i> , <i>-maar</i> en <i>-vliet</i>
	2c	Namen op <i>-inge/-ens</i> : <i>Harssens</i> , <i>Kantens</i> , <i>Leermens</i> , <i>Thesinge</i> , <i>Tinallinge</i>
	2d	Echte nederzettingenamen samengesteld met <i>-dorp</i> , <i>-heem</i> , <i>-hof</i> , <i>-huizen</i> , <i>-inghem</i> , <i>-inghuizen</i> , <i>-weer</i> en <i>-werd</i>
Tijd van de grote uitbreiding van het woonareaal sinds ca. 1000	3a	Voortzetting van 2a (<i>-lo</i> 'licht, open bos') en 2b
	3b	Verdere nederzettingenamen met <i>-buren</i> , <i>-bert</i> , <i>-dorp</i> , <i>-hof</i> , <i>-huizen</i> , <i>-weer</i> en <i>-werd</i>
	3c	Namen samengesteld met <i>-haar</i> , <i>-ham</i> , <i>-holt/hout</i> , <i>-horst</i> , <i>-laar</i> , <i>-bos</i> , <i>-rijp</i> , <i>-tange</i> , <i>-wede</i> en <i>-wold</i>
	3d	Namen samenhangend met de bedijking zoals die op <i>-dam</i> , <i>-dijk</i> , <i>-horn</i> en <i>-zijl</i>
	3e	Namen op <i>-kerk</i> , <i>-klooster</i> en <i>-voorwerk</i>
Nieuwe en nieuwste tijd	4a	Namen op <i>-hamrik</i> , <i>-kanaal</i> , <i>-oord</i> , <i>-rijge</i> , <i>-streek</i> en <i>-wijk</i> 'voor turfafvoer gegraven zijkanaal'
	4b	Vernoemingsnamen als <i>De Bombay</i> , <i>Napels</i> , <i>Oostindië</i> , <i>Polen</i> , <i>Spitsbergen</i> en <i>Willemstad</i>

² Voor Groningen aangepast model, ontleend aan D.P. Blok (1974) Schematisch overzicht van ontstaanstijd en vormingswijze van enige plaatsnamen. In: *Grote Winkler Prins*. Zevende geheel nieuwe druk, Amsterdam / Brussel, deel 18 p. 540-541.

Groningse toponymische grondwoorden

De meeste plaatsnamen zijn samenstellingen en zij bestaan uit twee delen. Het tweede deel is een zogenaamd toponymisch grondwoord dat kenmerkend is voor een bepaalde cultuurperiode en/of streek. Het in kaart brengen van de wijze waarop deze grondwoorden zich in tijd en plaats manifesteren en vaststelling van wetmatigheden die daarbij naar voren komen, vormen een belangrijke bijdrage van de naamkunde aan de studie van de nederzettingsgeschiedenis. Op basis van de plaatsnamen die in dit boek aan de orde komen is een frequentieanalyse gemaakt van de diverse grondwoorden. Het percentage is ten opzichte van het totaal aantal namen. Voor Groningen leidt dat tot de volgende top-20:

#	Grondwoord	Betekenis	Percentage
1	huizen	'nederzetting'	5,6
2	werd	'terp, bewoonde hoogte'	5,1
3	heem	'woonplaats, woning'	4,8
4	weer	'werf, opgeworpen hoogte voor bewoning'	4,1
5	wold	'moerasbos, zompig bos'	3,3
6	horn	'hoek van een zandrug of van een dijk'	2,5
7	dijk	'waterkering'	2,1
8	buren	'nederzetting, buurt'	2,1
9	zijl	'uitwateringssluis'	2,0
10	burg/borg	'versterkte plaats, burcht'	1,6
11	meer	'waterplas'	1,1
12	dorp	'hoeve, (dochter)nederzetting'	1,1
13	ham	'aangeslibd land'	1,1
14	tange	'zandrug in hoogveen'	1,1
15	veen	'veengebied'	1,1
16	bert	'plaats waar woningen staan'	1,0
17	dam	'waterkering dwars door een waterloop'	1,0
18	kerk	'bedehuis'	1,0
19	streek	'een rij huizen'	1,0
20	einde	'rand, plaats waar iets ophoudt'	1,0

Bij deze tabel moeten twee kanttekeningen worden geplaatst. Allereerst is de meest kenmerkende vorm van een Groningse plaatsnaam die met een uitgang op *-um* (6,6%). Dit is echter wat grondwoord betreft een gemengde groep, grotendeels bestaande uit plaatsnamen op *heem*, gevolgd door namen met een datief meervoudsuitgang en een restgroep plaatsnamen die ontstaan zijn door aanleuning/gelijkmaking aan de vele namen op *-um*. Een andere aanzienlijke groep die niet in de tabel vertegenwoordigd is, bestaat

uit afleidingen met het suffix *-inge/-ens*, dat nederzettingsnamen vormde waarmee een familieverband werd aangeduid, zoals Harsens uit **Harsingja* 'bij de lieden van de persoon *Hariso*'.

Plaatsnamen worden doorgaans verdeeld in twee categorieën, natuurnamen en cultuurnamen. De natuurnamen zeggen iets over aspecten van het natuurlijke landschap, de cultuurnamen refereren aan de stempel die de mens drukte op dat landschap. De menselijke factor en met name zijn strijd tegen het water wordt duidelijk gereflecteerd door de Groningse plaatsnamen, die wijzen op de aanleg van *wierden* en *weren*, later gevolgd door *dijken*, *zijlen* en *dammen*. Echte nederzettingsnamen zijn namen op *huizen* 'nederzetting', *heem* 'woonplaats, woning', *buren* 'nederzetting, buurt', *burg*, *borg* 'versterkte plaats, burcht', *dorp* 'hoeve, (dochter)nederzetting' en *bert* 'plaats waar woningen staan'. De natuurnamen wijzen op water (*meer*), veengebieden (*veen*) en op de zandige hoogten (*tange*) van Westerwolde. De belangrijkste grondwoorden zijn als apart lemma in het woordenboek opgenomen.

Opbouw van de lemma's

De opbouw van de lemma's van de plaatsnamen is als volgt: De plaatsnaam staat vet, gevolgd door de gemeentenaam tussen haakjes. Dan volgt waar mogelijk de uitspraakvariant van de naam. Vervolgens worden in chronologische volgorde de attestaties van de plaatsnaam vermeld en ten slotte volgt een verklaring en eventueel wat beknopte historische informatie. Bovendien zijn nog enkele niet meer in gebruik zijnde plaatsnamen, herkenbaar aan een kruis (+), opgenomen omdat er bij een ander lemma naar wordt verwezen. Plaatsnamen die voorafgaan door een lidwoord of door *Ten* of *Ter* zijn alfabetisch te vinden onder de naam.

Enkele speciale tekens

>	geworden tot
<	ontstaan uit
→	zie dat lemma
†	niet meer in officieel gebruik
*	gereconstrueerde vorm
ð	als de beginklank in ne. <i>that</i>
þ	als de beginklank in ne. <i>thing</i>
b	als de combinatie <i>bv</i>

Bijzondere afkortingen

B	België	ndl.	Nederlands
brab.	Brabants	ne.	Nieuwengels
dial.	dialect	nfri.	Nieuwfries
D	Drenthe	NH	Noord-Holland
Dld	Duitsland	nhd.	Nieuwhoogduits
eng.	Engels	nijsl.	Nieuwijslands
Fl	Flevoland	nnl.	Nieuwnederlands
Fr	Friesland	nno.	Nieuwnoors
fra.	Frans	nzwe.	Nieuwzweeds
Fra	Frankrijk	O	Overijssel
fri.	Fries	oe.	Oudengels
GB	Groot-Britannië	ofra.	Oudfrans
germ.	Germaans	ofri.	Oudfries
Gl	Gelderland	ohd.	Oudhoogduits
got.	Gotisch	oijsl.	Oudijslands
Gr	Groningen	onl.	Oudnederlands
kelt.	Keltisch	ono.	Oudnoors
lat.	Latijn	oostfri.	Oostfries
Lb	Limburg	oostndl.	Oostnederlands
limb.	Limburgs	os.	Oudsaksisch
me.	Middelengels	rom.	Romaans
mlat.	Middeleeuws Latijn	U	Utrecht
mhd.	Middelhoogduits	vnnl.	Vroegnieuwederlands
md.	Middelnederduits	westf.	Westfaals
mnl.	Middelnederlands	Zl	Zeeland
NB	Noord-Brabant	ZH	Zuid-Holland
ndd.	Nederduits	zndl.	Zuidnederlands

Toelichting bij enkele termen

<i>ablaut</i>	systematische verandering van de stamklinker
<i>datief</i>	derde naamval, in plaatsnamen met plaatsaanduidende functie
<i>genitief</i>	tweede naamval, vaak ter aanduiding van bezit
<i>Germaans</i>	groep talen die zich van het Indo-Europees onderscheiden door een systematische klankverschuiving van de medeklinkers. Tot deze groep behoren onder andere het Nederlands, Fries, Engels, Duits, IJslands, Noors, Zweeds en Deens
<i>grondwoord</i>	een woord dat we kunnen uitbreiden tot een nieuw woord door er een voor- of achtervoegsel aan toe te voegen of dat we met een ander woord kunnen samenstellen
<i>Indo-Europees</i>	groep aan het Germaans verwante talen, waaronder het Keltisch, Romaans, Grieks, Slavisch en Sanskriet
<i>reïnterpretatie</i>	een nieuwe, andere interpretatie geven van de betekenis van een vaak ondoorzichtig woord door associatie met beter bekende woorden. Ook wel volksetymologie genoemd
<i>substraattaal</i>	een taal die werd gesproken binnen een gemeenschap en die werd vervangen door de taal van een nieuwe heersende klasse, meestal de taal van een veroveraar. Substraattalen blijven soms herkenbaar in de taal die ze is opgevolgd. Men veronderstelt dat de meeste substraatwoorden in het Germaans afkomstig zijn van een niet-Indo-Europese substraattaal. Veel substraatwoorden kennen een geringe geografische verspreiding en vaak hebben ze betrekking op landschapselementen
<i>suffix</i>	achtervoegsel, een taalelement dat niet als los woord kan voorkomen, maar achter een grondwoord wordt toegevoegd, waardoor een nieuw woord ontstaat
<i>toponiem</i>	plaatsnaam
<i>umlaut</i>	wijziging van een klinker onder invloed van een klank in de volgende lettergreep (meestal door een <i>-i-</i>)
<i>vernoeming</i>	een plaatsnaam die ontstaan is doordat men op basis van eraan verbonden bijbetekenissen bewust een elders voorkomend toponiem uitgekozen heeft, zonder dat er van topografische samenhang sprake is. Groningse voorbeelden: <i>De Bombay</i> , <i>Napels</i> , <i>Oostindië</i> , <i>Polen</i> , <i>Spitsbergen</i> en <i>Willemstad</i>
<i>verzamelsuffix</i>	achtervoegsel met als functie aan te geven dat sprake is van een bepaalde hoeveelheid/aantal van het door het grondwoord aangeduide, bij voorbeeld <i>De Berckt</i> , een afleiding met het verzamelsuffix <i>-t-</i> (uit <i>*-iþi</i>) van de boomnaam <i>berk</i> met de betekenis 'plaats waar berken staan'

Selectie uit de geraadpleegde literatuur

- Aa, A.J. van der**, *Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden*. Gorinchem, 1839-1851.
- Berkel, G. van en K. Samplonius**, *Nederlandse Plaatsnamen. Herkomst en Historie*, 3de herziene druk. Utrecht, 2006.
- Boekholt, P.Th.F.M. en J. van de Kooi** (red.), *Spiegel van Groningen. Over de schoolmeesterrapporten van 1828*. Groninger Historische Reeks 13. Assen, 1996.
- Brontsema, E. e.a.**, *Op stee. Drentse en Groninger plaatsnamen verzameld*. 2015.
- Cartago.nl**, Website van de Stichting Digitaal Oorkondenboek Groningen en Drenthe. Groningen, 2013.
- Formisma, W.J. e.a.**, *Historie van Groningen. Stad en Land*, Tweede druk. Groningen, 1981.
- Gysseling, M.**, *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226)*. [Brussel], 1960.
- Haquebord, L. en A.L. Hempenius**, *Groninger dijken op deltagoogte*, Groningen, 1990.
- Jellinghaus, H.**, *Die Westfälischen Ortsnamen nach ihren Grundwörtern*. Dritte vermehrte Ausgabe, Zweiter Abdruck. Osnabrück, 1930.
- Künzel, R.F., D.P. Blok en J.M. Verhoeff**, *Lexicon van Nederlandse toponiemen tot 1200*. Amsterdam, 1988.
- Ligtendag, W.A.**, *De Wolden en het water*. De landschaps- en waterstaatsontwikkeling in het lage land ten oosten van de stad Groningen vanaf de volle middeleeuwen tot ca. 1870. Groningen, 1995.
- Loon, J. van**, *Maurits Gysselings Toponymisch Woordenboek*. Receptie, aanvullingen en correcties, Werken KCTDV 26. Tongeren, 2008.
- Laan, K. ter**, *Nieuw Groninger Woordenboek*. Groningen, 1929.
- Laan, K. ter**, *Groninger Encyclopedie*. Groningen, 1954.
- Moerman, H.J.**, *Nederlandse plaatsnamen. Een overzicht*. Leiden, 1956.
- Rentenaar, R.**, *Vernoemingsnamen. Een onderzoek naar de rol van de vernoeming in de nederlandse toponymie*. Amsterdam, 1984.
- Schönfeld, M.**, *Veldnamen in Nederland*, Tweede druk. Amsterdam, 1950.
- Schönfeld, M.**, *Nederlandse Waternamen*, Studiën VI. Brussel, 1955.
- Schroor, M.**, *De Atlas van Kooper. Oude kaarten van de provincie Groningen*. Bedum, 2003.
- Vries, J. de**, *Woordenboek der Noord- en Zuidnederlandse plaatsnamen*. Utrecht etc., 1962.
- Vries, W. de**, *Groninger plaatsnamen*. Voor den druk bezorgd door G.S. Overdiep. Groningen etc., 1946.

A

aa `water, rivier'

Varianten: *a*, *ao*, *ae*, *ee*, *ie* en *ij* `water, rivier'. Ontstaan uit Germaans **ahwô*, dat ter aanduiding van een natuurlijk water in het gehele Germaanse taalgebied voorkomt. Als soortnaam alleen verwant met lat. *aqua* `water', verder in de eigennamen Russisch *Oka*, Litouws *Akele* en Illyrisch *Aquincum*. De beperkte verspreiding wijst op herkomst uit een vóór-Indo-Europese substraattaal.

In de Nederlandse kuststreek is *aa* in de 9e-10e eeuw gepalataliseerd tot *ee*, later *ie* (in Friesland en Noord-Holland), en soms, in de 16e eeuw, gediftongeed tot *ij* (IJmuiden). In de Hollands-Utrechtse laagvlakte overheeft *Aa* (Oud-Ade), dat zich laat verklaren door de laatmiddeleeuwse koloniale omgangstaal van het veengebied. In Zeeland komen in de middeleeuwen waternamen met *aa* voor, die behoren tot de oudste laag van samengestelde namen in Nederland, met als bloeiperiode de tijd van de volksverhuizingen. Bij het afsterven van *aa* als soortnaam aan het einde van de middeleeuwen was *Aa* als waternaam zeer gebruikelijk.

De meeste plaatsnamen met *aa* zijn door overdrachtelijk gebruik ontstaan uit een waternaam. Vroegste vermeldingen van dit waterwoord in Nederland zijn: 776 kopie 1170-1175 *Gusaha* (ligging onbekend, in de omgeving van Schouwen), 976 *super fluuium Golda* (Gouwe), 976 *super fluuium Laraha* (Laree bij Biervliet), 1138 *juxta lacum qui vocatur A* (*Aa* of *Angstel*), 1144 kopie 13e eeuw *A* (*Aa* of *Weerijs*).

Aalsum (Zuidhorn)

1449 *to aelsum*, 1781 *Aalsum*, 1936 *Aalsum*; Oudere vormen die licht kunnen werpen op de betekenis van deze plaatsnaam ontbreken. Te vergelijken met *Aalsum* (Fr) en dan →*heem* `woonplaats, woning' van de persoon *Athal*.

Abbeweer (Winsum)

1471 kopie *opp Abba wera medum*, 1781 *Abbe weer*; →*weer* `werf, opgeworpen hoogte voor bewoning' van de persoon *Abbe*.

Abeltjeshuis (Vlagtwedde)

1794 *Abeldjes huis*, 1851 *ABELTJESHUIS*, in de wandeling ook *Abeltjesmoeishuis genaamd*, 1877 *Abeltjeshuis*; Persoonsnaam *Abeltje* en →*huis* `woning'. Oude boerderij en herberg bij het retranchement De Linie (1796) ten oosten van Bourtange.

Achterdiep (Hoogezand-Sappemeer)

1781 *'t Agter diep*, 1867 *Achterdiep*, 1936 *Achterdiep*; Gelegen aan het Achterdiep, dat parallel loopt aan het Winschoterdiep. Bij een veenkolonie van het achterdiep-type liep het *achterdiep* evenwijdig aan de hoofdvaart ofwel *voordiep*. Aan de hoofdvaart vestigden zich de neringdoenden en aan het achterdiep werden de boerderijen gebouwd, die van daar uit in het veen opstrekten.

Achterholte (Stadskanaal, gebied)

1867 *Achterholte*; *achter* 'achterwaarts gelegen' ten opzichte van →Holte, waarin →*holt* 'hoogopgaand loofbos'.

Achterhout (Oldambt)

1874 *Achterhout is Vitusholt*, 1899 *Achterhout of Vitusholt*, 1913 *Achterholt of St. Vitusholt*; Samenstelling van *achter* 'achterwaarts gelegen' en *hout*, →*holt* 'hoogopgaand loofbos', gelegen achter 't *Mantjebos*. Zie →Sint Vitusholt.

Achter-Thesinge (Ten Boer)

1840 *Achter-Thesing*, 1867 *Achter Thesinge*, 1899 *Achter Thesing*, 1936 *Achter-Tezinge*; Naar de ligging *achter* →Thesinge.

Adorp (Winsum)

Uitspraak: *oadörp*. 1371 *in Artharpe*, 1398 *van Ardorpe*, 1407 *tot Ardorpe*, 1428 *kopie toe Adorp*, 1453 *kopie to Adorpp*, 1466 *Adorp*, 1611 *Aerdorp*, ca. 1660 *Adorp*, 1781 *Adorp*, 1936 *Adorp*; Etymologie onbekend. De vorm met *Ar-* is oorspronkelijk, maar de betekenis hiervan is onduidelijk. Bij de dissimiliatie van *Ardorp* tot *Adorp* speelde volgens sommigen reïnterpretatie tot →*dorp* 'nederzetting' aan het water de *A* (hier een oude loop van het Reitdiep) een rol. De uitspraak van *A*, →*aa* 'water, rivier', is in dit gebied echter vanouds *Ee*, *Eei*. Een persoonsnaam *Ari* voor het eerste deel is niet waarschijnlijk. Verder zijn voorgesteld **Arth-tharpe* 'terp in het bouwland' en **Arntharp* 'arendsterp', onder verwijzing naar het nabij gelegen →Arwerd.

Aduard (Zuidhorn)

Uitspraak: *auwerd*. 1252 *kopie* 13e eeuw *Adawerth*, 1276 *Adward*, 1281 *Aduwart*, *Aduwert*, 13e eeuw [1283] *Aedwert*, 1335 *Adawartt*, *Adawert*, 1579 *Groot Auwert*, ca. 1660 *Groot Adewert*, 1677-1678 *Adewert*, 1781 *Aduard*, 1936 *Adeward*; Ofri. *werth*, →*werd* 'terp, bewoonde hoogte' van de persoon *Ada*, *Ade*. Aduard zou niet op een terp liggen, daarom achtte men deze verklaring problematisch, maar de terpenatlas geeft aan dat hier wel degelijk een terp ligt. Aduard is ontstaan rond het in 1192 vanuit Klaarkamp in Friesland